

“La generació del meu besavi s’ aixecava si queia, el fracàs només era un accident”

10.12.2013 | 00:00

Escriptor. L'èxit de "Quan érem feliços" va catapultar el periodista gironí a l'elit literària del país, amb l'aval del premi Josep Pla i el lideratge en el rànquing de vendes per Sant Jordi. Després de parlar de la petita burgesia en el franquisme, el nou llibre tracta d'un besavi que va emigrar sol a l'edat de només setze anys

Rafel Nadal (Girona, 1954) es va adonar que la vida del seu besavi Francisco Oller mereixia un llibre propi i va apartar les seves gestes del relat de Quan érem feliços, la novel·la guanyadora dels premis Josep Pla i Amat-Piniella que explora la petita burgesia catalana en el franquisme a partir de la vivència familiar. Un cop lliurat a l'editorial l'original d'aquest text que va liderar la producció en català del Sant Jordi de l'any passat, l'autor es va capbussar en la trajectòria de l'avantpassat amb el resultat d'una altra novel·la de to biogràfic -Quan en dèiem xampany- que es presenta avui al vespre (20 h) a la Llibreria Petit Parcir de Manresa.

Què tenia d'interessant el seu besavi per convertir-lo en el protagonista d'un llibre?

A la família hi ha una tradició: quan s'obre una ampolla de xampany, el pare olora el tap i després el passa a la resta de comensals perquè facin el mateix. És una celebració molt usual a la zona, i sempre he sentit que a casa la va instaurar el besavi. Però d'ell jo en sabia gaire res fins que, buscant documentació per escriure Quan érem feliços, vaig veure que la seva figura era molt més potent que no em pensava. Quan tenia només setze anys es va quedar orfe de pare i mare i se'n va anar a França a buscar-se la vida. Al cap de cinc anys, havent aconseguit una posició social a Reims, va tornar per casar-se a Bescanó amb una dona de pagès, la besàvia Joana, que tenia 20 anys. La carta més antiga que he trobat entre ells dos està escrita en francès. Això em va sobtar.

Per què?

Ell va marxar decebut perquè va veure que aquí no hi tenia cap possibilitat. La fil·loxera havia arruïnat la vinya i la indústria del suro i se'n va anar de Cassà de la Selva. Es va estar un any a Tolosa, després a Gènova i finalment es va establir a Reims, a la regió de la Xampanya. De seguida es va fer francès, renegant de Catalunya, entusiasmat amb un país que li semblava més disciplinat i civilitzat, amb un sentit col·lectiu de la vida i respectuós amb la llei i l'estat. Fins i tot va educar els quatre fills, tres noies i un noi, en francès.

Li va durar tota la vida la desafecció pel seu país natal?

El Francisco va patir una crisi profunda per culpa de les guerres mundials. No entenia que la seva Europa civilitzada es pogués tornar salvatge. I aquells valors que estimava, com la consciència col·lectiva i l'excel·lència de la feina, els va trobar a Catalunya.

La vida de Francisco Oller és la d'un emprenedor?

No era un cas aïllat en el seu temps. Era gent que s'havia d'espavilar per fugir de la misèria. I si queien, es tornaven a aixecar. El 1915, quan els bombardeigs van destruir la seva fàbrica de taps de suro de Reims, va enviar la filla Angèle a Cassà per posar en marxa una altra fàbrica allà on tenia el magatzem. El besavi va morir el 1941 després de superar daltabaixos com les dues grans guerres, l'espanyola i el crac del 29.

"Quan érem feliços" parla de la seva extensa família d'una dotzena de germans. Qui hi trobem a "Quan en dèiem xampany"?

En el primer llibre vaig tractar de la petita burgesia gironina en la Catalunya de la postguerra, mentre que la història del besavi arrenca al XIX i tracta de la gran burgesia francesa relacionada amb el xampany. No ho podia barrejar tot en el primer llibre, però tenia ganes de saber-ne més, del Francisco, i el dia que vaig lliurar Quan érem feliços a l'editorial ja m'hi vaig posar.

Com n'era d'important la indústria del suro?

Era molt potent. Catalunya va viure de la vinya molt més que no ens pensem. Els capitals que van permetre crear la indústria de la tèxtil es van acumular gràcies a la vinya. I, dins d'aquest sector, el suro va ser molt important, sobretot en zones com l'Alt Empordà, l'Albera, les Gavarres i fins a la falda del Montseny, Sant Celoni i el Maresme. A Cassa de la Selva, durant el segle XIX, tothom en vivia.

El del seu besavi és un exemple per als joves d'avui?

No era la meua voluntat inicial, però a mesura que anava escrivint el llibre vaig tenir la desgraciada sensació que allò que explicava es feia més contemporani, i que reflecteix l'experiència de milers de joves que han de marxar. La diferència és que els d'ara estan més formats i això els proporciona més possibilitats però, alhora, també més frustració si no se'n surten.

Fins i tot és una lliçó sobre immigració?

La història ens ensenya que no és que fa quatre dies rebéssim immigració i ara la protagonitzem nosaltres sinó que això darrer ha passat en altres èpoques.

En tot cas, el Francisco és la demostració que el fracàs és una part indissociable de l'èxit?

La seva era una mentalitat diferent de la d'ara, més oberta. Es valorava més la lluita que l'èxit perquè una cosa és clara: si no ho intentes, no fracasses. I fallar només és un accident. El retrat d'aquella generació, que viatjava i mantenia relacions cosmopolites, et permet seguir l'evolució fins a la Catalunya que coneixem, amb els valors propis de les classes populars que van emergir de forma natural.

Tindrem una tercera novel·la basada en fets reals familiars?

Sí, però no pas ara. És la seqüència natural, faré un tercer volum sobre la saga familiar però no perquè tingui interès per explicar la història de la meua gent sinó per retratar el país i una època, amb unes classes socials que s'entrecreuen.

Rafel Nadal va guanyar la darrera edició del premi Amat-Piniella arxiu/salvador redó

Publicat a: Regió 7

Font del document: <http://www.regio7.cat/cultures/2013/12/10/generacio-del-besavi-saixecava-queia/252115.html>